

Міністерство освіти і науки України

**ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет економічних відносин та фінансів

Кафедра економіки та бізнесу

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

**Методичні вказівки
до виконання курсової роботи**

**для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 051 «Економіка» ОПП «Економіка підприємства»**

**Харків
2024**

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економічних відносин та фінансів
Кафедра економіки та бізнесу

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Методичні вказівки
до виконання курсової роботи

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 051 «Економіка» ОПП «Економіка підприємства»

Затверджено рішенням науково-
методичної комісії факультету
економічних відносин та фінансів
Протокол № 6 від 23.02.2024 р.

Харків
2024

УДК 658(072)
Е 40

Схвалено на засіданні кафедри економіки та бізнесу
Протокол № 8 від 7 лютого 2024 р.

Рецензент:

Ставерська Т. О., канд. екон. наук, доц., завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Державного біотехнологічного університету

Е 40 Економіка підприємства : методичні вказівки до виконання курсової роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка» ОПП «Економіка підприємства» / ДБТУ ; укладачі : О. А. Круглова, К.Ю. Величко. Харків. 2024. 28 с.

Методичні вказівки спрямовані на допомогу студентам у виконанні курсової роботи з дисципліни «Економіка підприємства» та містять основні вимоги до оформлення курсової роботи, її структури, а також рекомендації щодо вибору теми, збору та аналізу даних.

Методичні вказівки підготовано для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 051 «Економіка», ОПП «Економіка підприємства».

УДК 658(072)

Відповідальна за випуск: О. А. Круглова, канд. екон. наук, доцентка кафедри економіки та бізнесу

© Круглова О. А,
Величко К. Ю. 2024
© ДБТУ, 2024

ЗМІСТ

Вступ	5
1. Загальні положення	7
2. Загальні вимоги до виконання курсової роботи	9
3. Структура та зміст курсової роботи	10
4. Оформлення курсової роботи	12
5. Академічна доброчесність	15
6. Захист та оцінювання курсової роботи	16
Рекомендована література	20
Додатки	22

ВСТУП

Відповідно до Положення Державного біотехнологічного університету про організацію освітнього процесу [1], курсова робота (проект) – це індивідуальне науково-дослідне завдання, яке є творчим або репродуктивним виконанням конкретних завдань щодо об'єктів практичної або наукової діяльності фахівця, що виконується здобувачем вищої освіти самостійно під керівництвом науково-педагогічного працівника на основі знань та умінь, набутих із конкретної та/або суміжних дисциплін.

Виконання курсової роботи з дисципліни «Економіка підприємства» спрямоване на поглиблення, узагальнення та закріплення теоретичних знань, їх інтеграцію для вирішення фахових завдань, а також на розвиток навичок самостійної роботи з науковими джерелами та аналітичними матеріалами.

Метою курсової роботи є набуття студентами практичних навичок з економічного обґрунтування рішень щодо функціонування та розвитку підприємства, що реалізуються у процесі дослідження економічних аспектів його діяльності, таких як економічний стан, ефективність використання ресурсів, визначення чинників формування доходів і витрат діяльності, а також розробка пропозицій щодо ефективного функціонування підприємства на основі отриманих результатів.

Завдання курсової роботи з дисципліни «Економіка підприємства»: узагальнення, закріплення та практичне застосування отриманих у процесі навчання теоретичних знань з економіки підприємства; розвиток навичок самостійного опрацювання наукових джерел, нормативних та методичних матеріалів, а також аналізу фактичних даних; розвиток умінь щодо здійснення економічних розрахунків і економічного обґрунтування рішень щодо функціонування та розвитку підприємства; виявлення можливостей підвищення ефективності діяльності підприємства або його окремих підрозділів; формування навичок логічного та послідовного обґрунтування висновків і розробки практичних рекомендацій на основі дослідження конкретного підприємства.

Виконання курсової роботи з дисципліни «Економіка підприємства» дозволяє продемонструвати рівень засвоєння студентом теоретичних знань та набуття практичних навичок, а також уміння застосовувати їх для аналізу та вирішення завдань з функціонування та розвитку підприємства. Виконання здобувачем освіти курсової роботи демонструє знання та вміння використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки; здатність застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій і прийняття рішень щодо діяльності підприємства; розуміння моделей соціально-економічних явищ на основі фундаментальних економічних знань і тенденцій розвитку економічної науки; уміння використовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення прикладних економічних задач; здатність аналізувати діяльність

суб'єктів господарювання, визначати їхні функціональні сфери та розраховувати відповідні економічні показники; навички оцінки процесів державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин; уміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань і правильно інтерпретувати отримані результати; здатність працювати з науковими та аналітичними текстами, критично оцінювати отримані дані, формулювати аргументовані висновки; навички самостійної роботи, критичного, креативного та самокритичного мислення.

Методичні вказівки містять загальні положення та вимоги до виконання курсової роботи, опис її структури, змісту, правила оформлення, вимоги щодо академічної доброчесності, умови захисту та оцінювання курсової роботи.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Загальні вимоги до курсової роботи з дисципліни «Економіка підприємства» включають актуальність обраної теми, науковий підхід до аналізу проблемних питань, практичну цінність запропонованих рішень, а також чітку структуру роботи, логічну послідовність викладу матеріалу, обґрунтованість висновків і рекомендацій, наявність графічних додатків та належне оформлення.

Виконання курсової роботи передбачає: вибір та затвердження теми курсової роботи; критичний аналіз нормативно-правової бази інформації та спеціальної літератури з проблем, що розглядаються; підготовку до написання курсової роботи; складання змісту роботи; збір статистичної та вихідної інформації на підприємстві; розкриття змісту курсової роботи; оформлення роботи відповідно до вимог; перевірку на вимоги академічної доброчесності; подання роботи на рецензування науковому керівнику та її захист. Зміст цих етапів виконання курсової роботи та функції основних її учасників наведено в табл. 1.

Таблиця 1 – Послідовність і зміст виконання курсової роботи

Здобувач	Науковий керівник
1	2
<i>1. Вибір та затвердження теми курсової роботи</i>	
Вибір теми курсової роботи	Ознайомлення з рекомендованою тематикою курсових робіт. Узгодження теми роботи. Формулювання вимог до теми
<i>2. Підготовка курсової роботи</i>	
Попередній підбір літератури: опрацювання літератури, укладання списку, перегляд джерел за обраною темою	Консультації та контроль
Опрацювання законодавчої бази: вивчення нормативно-правових актів, що регулюють обраний аспект сфери економічних відносин	
Складання змісту роботи (розробка структури курсової роботи)	Консультації та контроль
Поглиблене вивчення інформаційних джерел за обраною темою для першого розділу курсової роботи (аналіз наукових, статистичних і періодичних джерел за темою дослідження)	Консультації та контроль
Збір статистичних даних (загальні та на рівні підприємства) та їх обробка відповідно до обраної теми для другого розділу курсової роботи	Консультації та контроль
Робота над курсовою роботою (написання основного змісту за розділами/підрозділами)	Консультації
Робота над третім розділом та формуванням висновків курсової роботи	Консультації

Продовження таблиці 1

1	2
Оформлення курсової роботи (остаточне редагування, оформлення відповідно до вимог)	Консультування та контроль
Перевірка роботи за критерієм академічної доброчесності	Перевірка роботи на плагіат
Підготовка до захисту курсової роботи (підготовка доповіді, презентації)	Консультування
<i>3. Захист курсової роботи</i>	

Під час вибору теми курсової роботи здобувач має керуватися як академічними, так і практичними критеріями. Тема обирається з переліку, запропонованого кафедрою (Додаток А), з урахуванням можливості подальшого поглиблення дослідження в наукових роботах та кваліфікаційних дослідженнях. Вибір теми має базуватися на таких чинниках: її актуальність і наукова значущість; відповідність предметній області; доступність наукової та емпіричної бази, а також можливість отримання практичних результатів, зокрема соціального, економічного, технологічного екологічного характеру.

Обрана тема підлягає узгодженню з науковим керівником і затвердженню кафедрою. Зміна або коригування теми можливе лише за умови належного обґрунтування студентом та за погодженням із науковим керівником.

Виконання курсової роботи ґрунтується на комплексному підході, що передбачає глибоке вивчення та критичний аналіз наукових джерел, законодавства (національного та міжнародного), передового досвіду в обраній сфері дослідження. Особливу увагу слід приділити використанню наукових статей, монографій, періодичних видань, а також аналітичних та статистичних матеріалів, які відображають сучасний стан обраної проблематики, індексовані в міжнародних наукометричних базах (Scopus, Web of Science (WOS), Scopus та ін.).

Дослідження має базуватися на об'єктивних фактографічних даних, отриманих із авторитетних джерел або зібраних здобувачем освіти під час аналізу реального об'єкта. Важливим аспектом є застосування сучасних методів аналізу, що сприяє формуванню обґрунтованих висновків та практичних рекомендацій.

Курсова робота обов'язково проходить перевірку на академічну доброчесність відповідно до Положень ДБТУ [3], що включає: дотримання норм академічного письма; коректне оформлення цитувань і посилань на джерела; перевірку на наявність плагіату за допомогою спеціалізованих програм.

Рівень унікальності роботи має відповідати встановленим критеріям. У разі виявлення академічної недоброчесності (плагіат, фабрикація або фальсифікація даних) робота повертається здобувачу для доопрацювання або може бути відхилена.

Виконана курсова робота у встановлений термін подається науковому керівнику для рецензування. Науковий керівник ухвалює рішення про допуск роботи до захисту або необхідність її доопрацювання.

Захист курсової роботи передбачає коротку доповідь здобувача про основні результати дослідження, обґрунтування його наукової та практичної значущості, а також відповіді на запитання членів комісії. Оцінювання здійснюється з урахуванням якості виконаної роботи, рівня доповіді та аргументованості відповідей.

2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Під час виконання курсової роботи з дисципліни «Економіка підприємства» здобувач демонструє навички постановки проблеми та обґрунтування її актуальності, формулювання мети та завдань дослідження, обґрунтування плану та структури роботи, ефективну роботу з літературними джерелами та статистичними даними, аналіз різних аспектів діяльності підприємства як об'єкта дослідження, а також обґрунтування власних узагальнень, висновків і пропозицій.

У процесі виконання роботи для збору та обробки інформації активно використовуються такі методи: системний підхід; методи абстракції, синтезу та порівняння; статистичного аналізу (методи угруповання, вибіркового аналізу, середні величини, відносні величини); структурно-логічного аналізу та класифікації; економетричного аналізу та математичного програмування (кореляційний та регресійний аналізи, рангова кореляція, статичне та динамічне програмування тощо); метод рейтингової оцінки.

Виконуючи курсову роботу, здобувач демонструє навички користування спеціалізованою літературою, самостійного її аналізу, узагальнення і критичної оцінки.

Текст курсової роботи має бути написаний у науковому стилі, який характеризується такими основними рисами, як логічна послідовність, цілісність, об'єктивність, лаконічність, ясність і зрозумілість. Для наукового стилю також характерне використання спеціалізованої термінології, що дозволяє передати точні наукові поняття.

Одним із важливих аспектів є логічний зв'язок між різними частинами тексту, що забезпечується функціонально-синтаксичними конструкціями, які вказують на послідовність розвитку думки. Наприклад, для вираження причинно-наслідкових зв'язків використовуються вирази: «тому», «відповідно до чого», «внаслідок того, що», «у зв'язку з тим, що» та ін. Для переходу до іншої думки доцільно вживати вирази: «перш ніж указати на», «слід розглянути» та ін.

Висновки, як правило, починаються такими фразами: «Таким чином», «Отже», «Проведене дослідження дозволило нам дійти таких висновків», «На

основі вищевикладеного можна констатувати, що...», «Дослідження засвідчило, що...», «Узагальнюючи, слід визначити...» та ін.

Типові для наукового стилю речення містять чіткі синтаксичні зв'язки, такі як: «відповідно до», «згідно з», «у результаті», «зважаючи на», «порівняно з» тощо.

Однією з обов'язкових вимог наукового стилю є об'єктивність викладу, що забезпечується посиланнями на джерела. У таких випадках використовуються вирази: «автори ... зазначають, що...», «на думку...», «за такими даними...» та ін.

Для наукового стилю також характерне активне використання пасивних конструкцій: «з'ясовано необхідні умови», «розглянуто», «проаналізовано», «обґрунтовано» та ін.

Типові конструкції мовностилістичного оформлення курсової роботи включають:

«Актуальність дослідження визначається...»

«Аналіз праць із питань... [2; 5; 7] засвідчив, що...»

«Мета дослідження полягає у...»

«Завдання дослідження зумовлені його метою і передбачають: охарактеризувати...; визначити...; виокремити...; дослідити...; з'ясувати...»

«Поставлена мета передбачає вирішення таких завдань...»

«У роботі застосовано такі методи...»

«Практичне значення дослідження полягає у...»

«Отримані результати дослідження полягають у тому, що...»

«Дослідження показало (продемонструвало, засвідчило), що...»

«Результати дослідження засвідчили, що...»

«На підставі аналізу досягнень...»

Результати дослідження мають бути чітко викладені у вигляді висновків та пропозицій. У готовому тексті не допускається використання скорочень слів чи застосування аббревіатур (окрім загальноприйнятих).

3. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Написання курсової роботи передбачає дотримання певної послідовності та логічної структури. Її зміст має повною мірою розкривати обрану тему та відповідати науковим вимогам.

Зміст курсової роботи є ключовим елементом, що визначає логіку викладення матеріалу та послідовність розгляду питань. Він формується на основі визначеної мети та завдань дослідження, узгоджується з науковим керівником і за необхідності коригується.

Під час формування змісту необхідно забезпечити логічний перехід від загальних теоретичних положень до аналізу конкретних процесів і явищ, що вимагає систематизації матеріалу та його узгодження з дослідницькою метою.

Послідовність викладення має сприяти чіткому розкриттю проблеми, обґрунтуванню висновків і формулюванню практичних рекомендацій.

Зміст роботи має бути чітко структурованим (Додаток В), що дозволяє відобразити взаємозв'язок між окремими питаннями дослідження, забезпечуючи їхню послідовність і цілісність у межах загальної концепції курсової роботи. Зміст курсової роботи має включати:

- вступ;
- основну частину, що складається з трьох розділів, які можуть бути деталізовані параграфами;
- висновки, де узагальнюються результати дослідження, формулюються основні висновки та пропозиції;
- список використаних джерел, оформлений відповідно до встановлених академічних вимог;
- додатки (за потреби), що містять допоміжні матеріали (таблиці, графіки, анкетні опитування тощо).

Вступ курсової роботи займає 2–3 сторінки. У вступі необхідно обґрунтувати актуальність теми, визначити мету та основні завдання дослідження, зазначити об'єкт і предмет аналізу.

Обов'язковим є короткий огляд наукових праць українських та зарубіжних науковців, які досліджували проблему, що розглядається в курсовій роботі. Крім того, слід визначити методологічну основу дослідження, зазначивши основні методи аналізу та джерела інформації.

Актуальність теми повинна містити чітке обґрунтування її значущості в сучасних умовах. Мета роботи – це ідеальне уявлення кінцевого результату дослідження, який відповідає обраній темі. Завдання дослідження є деталізованими кроками, які забезпечують досягнення мети.

Об'єктом дослідження є процес або явище, що спричиняє наукову проблему та є предметом аналізу. Предмет дослідження визначає конкретні аспекти об'єкта та пов'язаний із теоретичними й практичними аспектами економічного аналізу. Предмет і тема курсової роботи мають бути узгодженими між собою.

Структура роботи повинна бути логічною. Слід уникати надмірної деталізації та забезпечувати цілісність дослідження. Пункти плану мають чітко відображати сутність теми, бути лаконічними та викладатися в логічній послідовності.

Основна частина курсової роботи повинна чітко відповідати темі та розкривати її в комплексному аспекті. Вона містить три розділи, кожен із яких може бути поділений на 2–3 параграфи, логічно пов'язані між собою.

Перший розділ має теоретико-методологічний характер. У ньому розкриваються основні поняття, що стосуються обраної теми, аналізуються теоретичні підходи, а також наводиться короткий огляд методів та підходів, що будуть застосовані в подальших розділах.

Другий розділ є аналітичним і містить оцінку діяльності обраного підприємства, ураховуючи тему та завдання роботи. У цьому розділі слід

навести загальну інформацію про підприємство, його організаційну структуру, надати оцінку економічного стану, включаючи аналіз ключових показників діяльності (рентабельність, ліквідність, фінансову стійкість тощо), подати результати дослідження відповідно до завдань роботи. Рекомендований період дослідження 3–5 років.

Третій розділ містить розробки та пропозиції щодо вдосконалення діяльності підприємства. У ньому рекомендується провести (залежно від обраної теми курсової роботи): SWOT-аналіз підприємства, визначивши його сильні та слабкі сторони, можливості та загрози; оцінку інвестиційної привабливості підприємства та надати рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності та перспектив подальшого розвитку.

Висновки. Після підготовки трьох розділів необхідно сформулювати короткі висновки до кожного з них, які й увійдуть до загальних висновків (2–5 сторінок). Висновки мають узагальнювати основні результати дослідження; відповідати поставленим завданням; бути логічно побудованими, чіткими та конкретними; не містити прямих повторень висновків за окремими розділами.

Список використаних джерел є обов'язковою частиною курсової роботи. Він містить бібліографічні описи всіх наукових праць, законодавчих документів, офіційних звітів, статей, монографій та інших матеріалів, використаних у дослідженні. Посилання на джерела необхідно робити відповідно до встановлених стандартів оформлення наукових робіт (Додаток Д).

Додатки оформлюються в разі необхідності й містять допоміжний матеріал, що сприяє кращому розумінню змісту роботи. До додатків можуть входити: таблиці з розширеними статистичними даними; графіки, діаграми, рисунки, що не були включені в основну частину; зразки документів або нормативних актів та візуалізація даних.

Статистичні дані, що використовуються в першому, другому та третьому розділах, рекомендується подавати у вигляді таблиць, графіків та діаграм. Якщо такі елементи займають багато місця, їх доцільно розміщувати у додатках.

4. ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсову роботу друкують за допомогою комп'ютера з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм). Мовою курсової роботи є виключно державна мова.

Вимоги до оформлення:

текстовий редактор – WORD;

вирівнювання – за шириною;

гарнітура Times New Roman;

кегель шрифту (розмір) – 14;

міжрядковий інтервал – 1,5 (30 рядків на сторінку);

поля тексту: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє та нижнє – 20 мм;

текст для таблиці використовують через одинарний міжрядковий інтервал;

абзацний відступ має бути однаковим по всьому тексту роботи і становити 1,25 см;

щільність тексту роботи має бути однаковою.

Обсяг завершеної курсової роботи становить 30–40 сторінок без урахування списку використаних джерел та додатків.

Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ 1», «РОЗДІЛ 2», «РОЗДІЛ 3», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами.

До загального обсягу курсової роботи не входять додатки, список використаної літератури, таблиці та рисунки, які повністю займають сторінку. Але всі сторінки зазначених елементів підлягають суцільній нумерації.

Першою сторінкою роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок курсової роботи (Додаток Б). На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Нумерація таблиць та рисунків йде за порядком розташування в роботі, *наприклад*:

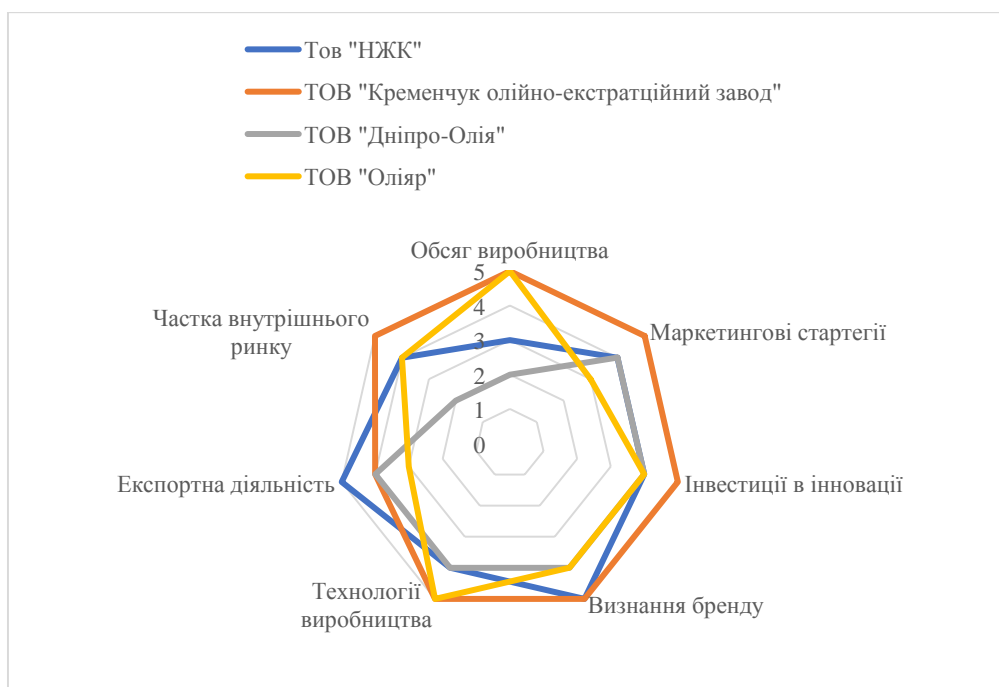

Рис. 1. Профіль ККП ТОВ «Нововодолазький масло-жировий комбінат» та конкурентів (за вибіркою)

Джерело: побудовано автором

1 – порядковий номер рисунка.

Таблиці повинні мати назву, яку розміщують над таблицею симетрично до тексту. Таблицю розміщують таким чином, щоб її можна було читати без

повороту або з поворотом за годинниковою стрілкою. Якщо цифрові або інші дані в будь-якому рядку таблиці не подають, то в ньому ставлять прочерк. Таблиця подається через один інтервал від основного тексту. Після таблиці викладання основного тексту продовжується також через один інтервал.
Наприклад:

Таблиця 1 – Морфологічний аналіз дефініції «конкурентна позиція підприємства» (узагальнено автором на основі [5,6,7,8])

Підхід/автор	Позиція	Ознака	Просторові та поведінкові індикатори
1	2	3	4
<i>Продуктовий</i> М. Портер [2] Ф. Котлер [6] М. Корінько [7, с. 2-5]	Ринково-галузева позиція з просторовим виміром та об'єктно-економічною оцінкою	Географічний масштаб доступу до продуктивних ринків ...	Рівень освоєння нових ринків. Стабільність частки ринку. Здатність підтримувати високий рівень лояльності клієнтів

Формули слід відцентрувати й пронумерувати; вони також відокремлюються від основного тексту одним рядком. Номери формул вказують у круглих дужках, які мають бути вирівняні до правої межі тексту. Стиль формул – Microsoft Equation – курсив.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони подані у формулі, *наприклад:*

$$K = \frac{\sum B_f}{\sum B_{\max}}, \quad (1)$$

де K – результативність, коефіцієнт;

B_f – кількість балів, фактична;

$B_{\max}$ – кількість балів, максимальна.

Вимоги до оформлення посилань у курсовій роботі (Додаток Д). Під час написання курсової роботи здобувач вищої освіти мусить належним чином оформлювати посилання на наукові, навчально-методичні джерела, матеріали або окремі результати досліджень. Посилання в тексті є засобом підтвердження достовірності використаних джерел, сприяють відстеженню першоджерел, забезпечують коректність цитування та дають змогу здійснити додатковий аналіз відповідних наукових праць.

Необхідно дотримуватися загальноприйнятих вимог до цитування та оформлення посилань:

1. Кожна цитата повинна супроводжуватися відповідним посиланням на першоджерело. Текст цитати подається в лапках із дотриманням граматичної форми джерела та особливостей авторського написання. Посилання оформлюється у квадратних дужках: [3, с. 108], де 3 – номер джерела у списку використаних джерел, 108 – номер сторінки, з якої взято цитату. Номер сторінки зазначається навіть у випадку, якщо джерело містить значний обсяг інформації.

2. Цитування має бути точним, без спотворення авторської думки. Допускається пропущення окремих слів, речень чи абзаців у цитаті, що позначається трьома крапками (...).

3. Якщо посилання стосується лише джерела без цитування, воно оформлюється відповідно до його номера у списку використаних джерел у квадратних дужках, але без зазначення сторінки. Наприклад, якщо посилання стосується кількох джерел: [1–8] або [2; 24], а якщо лише одного – [4].

4. Посилання на ілюстрації, таблиці та формули здійснюється відповідно до їхнього порядкового номеру в курсовій роботі, *наприклад*: «рис. 1.1», «див. табл. 1.1».

У разі наявності у здобувача вищої освіти власних наукових публікацій, що безпосередньо стосуються тематики курсової роботи, необхідно обов'язково наводити посилання на них у тексті дослідження.

Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими жирними літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими жирними літерами з першої великої друкується слово «Додаток__» і велика жирна літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Текст кожного додатка за необхідності може бути поділений на розділи та підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку, *наприклад*: А.2. Ілюстрації, таблиці й формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, *наприклад*: рис. Д.1.2; формула (А.1). Додатки оформлюють у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті роботи.

5. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

У процесі написання та захисту курсової роботи здобувач вищої освіти зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності є невід'ємною складовою освітнього процесу в Державному біотехнологічному університеті, що регламентується низкою Положень ДБТУ [2–5] та забезпечує об'єктивність оцінювання знань, наукову коректність досліджень і формування професійної етики.

Академічна доброчесність передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, а також завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- коректне посилання на джерела інформації в разі використання чужих ідей, концепцій, наукових розробок, тверджень та даних;
- дотримання норм законодавства щодо авторського права і суміжних прав;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної та наукової діяльності, використані методологічні підходи, джерела даних, методи дослідження та висновки.

У процесі виконання курсової роботи можливими є такі порушення академічної доброчесності:

- академічний плагіат – представлення чужих текстів, ідей, наукових даних, моделей чи ілюстрацій як власних без належного посилання на джерело, порушення правил цитування, умисне викривлення авторства;
- фабрикація – наведення вигаданих або неперевірених даних, посилання на неіснуючі джерела інформації, маніпуляція фактами;
- фальсифікація – умисне викривлення або підроблення наукових даних, результатів досліджень, свідоме спотворення інформації щодо апробації отриманих наукових результатів;
- обман – представлення роботи, виконаної іншими особами, як власної, використання готових текстів, придбаних або отриманих у третіх осіб, без відповідного зазначення авторства; надання рецензій або відгуків без їх фактичного написання та експертного аналізу.

З метою запобігання проявам академічної недоброчесності керівник курсової роботи проводить перевірку тексту на унікальність за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення для виявлення плагіату. Крім того, здобувачам вищої освіти рекомендується самостійно перевіряти свої роботи на відповідність вимогам академічної доброчесності перед їх поданням.

6. ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконану курсову роботу, оформлену відповідно до наведених вимог, здобувач вищої освіти підписує і передає на кафедру для реєстрації, перевірки та рецензування науковим керівником.

Для оцінювання курсової роботи використовуються такі критерії:

1. Відповідність змісту курсової роботи заявленій темі та плану.
2. Глибина і повнота розкриття теоретичних аспектів проблеми, коректність застосування понятійного апарату.
3. Наявність критичних порівнянь та узагальнень різних точок зору і підходів до постановки та вирішення проблеми.
4. Ступінь використання фактичного матеріалу; висвітлення особливостей прояву та вирішення досліджуваної проблеми.

5. Обсяг і адекватність використаних першоджерел, дотримання етики цитування та посилань.

6. Відповідність оформлення курсової роботи встановленим вимогам.

7. Вміння чітко і стисло викласти основні результати дослідження.

8. Використання ілюстративного матеріалу, що підтверджує теоретичні положення роботи.

9. Повнота, глибина та обґрунтованість відповідей на запитання членів комісії.

Найбільш поширеними недоліками курсових робіт, що негативно впливають на результат оцінювання, є такі:

відсутність обґрунтування актуальності теми роботи у вступі, нечіткість формулювання мети і завдань курсової роботи;

описовий характер роботи;

використання ненаукового стилю і мови викладення (публіцистичного, побутового, розмовного);

використання застарілих фактологічних матеріалів, статистичних даних, звітності підприємства і літературних джерел;

слабка аргументація основних положень;

відхилення від теми;

відсутність висновків до розділів або невідповідність їх змісту, результатам дослідження, проведеного в розділах;

порушення логіки подання результатів дослідження в загальних висновках;

помилки в розрахунках;

обмеженість методів аналізу під час діагностики стану об'єкта дослідження;

невідповідність коментаря інформації, наведеної у таблицях;

відсутність логічного зв'язку між розділами курсової роботи;

обмеженість посилань на літературні джерела, наведені в бібліографічному списку;

порушення стандартів написання та оформлення;

відсутність обов'язкових структурних елементів;

наявність граматичних помилок та/або неточності перекладу українською мовою з інших мов.

Якщо в наукового керівника немає зауважень, курсова робота допускається до захисту. Загальну оцінку курсової роботи виставляють за бальною оцінкою на підставі рецензії наукового керівника та з урахуванням захисту.

Захист курсової роботи є важливим етапом оцінювання рівня підготовки здобувача вищої освіти та його здатності застосовувати набуті знання на практиці. Захист курсової роботи відбувається перед комісією у складі трьох осіб: завідувач кафедри (або особа, яка виконує його обов'язки); два профільні викладачі, які мають досвід у відповідній галузі знань.

Для успішного захисту здобувач вищої освіти повинен підготувати презентацію, що є візуальним супроводом доповіді та включає:

Титульний слайд із темою роботи, ПІБ здобувача та наукового керівника.

Актуальність і мету дослідження.

Основні теоретичні положення.

Методичні засади та інструменти дослідження.

Результати аналізу (таблиці, графіки, діаграми).

Висновки та рекомендації.

Тривалість доповіді 7–10 хвилин. Для підтвердження рівня володіння матеріалом члени комісії ставлять запитання за темою роботи або уточнювальні. Критерії оцінки курсової роботи наведено в табл. 2.

Таблиця 2 – Оцінювання курсової роботи

Бали	Характеристика	Оцінка
90–100	Здобувач вищої освіти демонструє передбачені програмою повні, систематизовані знання; здатний самостійно застосовувати отримані знання, уміє на їх основі узагальнювати, оцінювати можливості подальшого розвитку підприємства, логічно і грамотно викладає матеріал; усі розрахунки в практичній частині є правильними. Допущено несуттєві помилки, які здобувач вищої освіти виправляє самостійно. Оформлення роботи відповідає установленим вимогам	Відмінно
82–89	Здобувач вищої освіти демонструє передбачені програмою повні, систематизовані знання та оперативні вміння; здатний самостійно застосовувати отримані знання, але потребує незначної допомоги з боку викладача в процесі застосування знань і вмінь. Усі економічні показники розраховано правильно. Допущено несуттєві помилки в оформленні роботи	Дуже добре
74–81	Здобувач вищої освіти демонструє знання в основному репродуктивного характеру; відповідь свідчить про недостатньо глибоке розуміння викладеного в курсовій роботі матеріалу; оформлення роботи містить несуттєві помилки; деякі економічні показники розраховано неправильно	Добре
64–73	Здобувач вищої освіти демонструє загальні знання з навчальної дисципліни, пояснення основних питань курсової роботи поверхневе. Оформлення роботи містить значні помилки як у теоретичній, так і в практичній частині; не дотримано стандартів	Задовільно
60–63	Здобувач вищої освіти під час репродуктивного відтворення знань допускає значні помилки. Теоретичну та практичну частини зроблено зі значними помилками.	Достатньо
Менше 60	Здобувач вищої освіти під час репродуктивного відтворення знань допускає значні помилки і не в змозі їх виправити навіть за допомогою викладача. Роботу оформлено неправильно	Незадовільно
35–59		Повторне складання
0–34		Повторне вивчення

Таблиця 3 – Шкала оцінювання: національна та ECTS і критерії оцінювання для визначення рівня знань і навичок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для курсової роботи
90–100	A	Відмінно
82–89	B	Добре
74–81	C	
64–73	D	Задовільно
60–63	E	
35–59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Положення про організацію освітнього процесу в Державному біотехнологічному університеті. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/wp-content/uploads/2021/01/norm-b-pol-org-op.pdf>.
2. Положення про організацію освітнього процесу з використанням дистанційних технологій. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/wp-content/uploads/2022/06/pol-org-np-za-dn.pdf>.
3. Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин. URL: <https://biotechuniv.edu.ua/wp-content/uploads/2022/04/norm-b-acad-pol1n.pdf>.
4. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 426 с.
5. Економіка підприємства / за заг. ред. Л. Л. Лазебник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 426 с.
6. Круглова О. А., Олім В. О. Корпоративне управління на засадах ціннісного підходу. *Інтелект XXI*. 2022. № 3. С. 27–31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2022-3.5>.
7. Куцик П. О. Проблемні аспекти та пріоритети розвитку малого і середнього підприємництва України. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2022. № 69. С. 7–14.
8. Мельник Л. Г., Маценко О. М., Дериколенко О. М., Кириленко М. В., Стародуб І. А. Економіка підприємств, територій та макроекономічних систем в умовах цифрових трансформацій: від стабільності й лінійного мислення до антикрихкості та нелінійного, інноваційного мислення. *Механізм регулювання економіки*. 2021. № 3. С. 67–78. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.93.06>.
9. Міценко Н. Г., Іванченко Г. В., Боднарюк В.А., Лозовий Т. І. Управління персоналом на засадах сталого розвитку як складова організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку підприємства. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2022. № 67. С. 21–26.
10. Михайлова О. В. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств на основі підвищення інноваційного потенціалу. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 10 листопада 2022 р. Харків: ДБТУ, 2022. С. 124–125.
11. Портер М. Конкурентна стратегія. Техніки аналізу галузей і конкурентів. Київ: Наш формат, 2020. 424 с.
12. Смірнова П. В., Бугріменко Р. М. Стратегічне управління розвитком підприємств в умовах цифровізації економіки. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід* : матеріали

III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Харків, 10 листопада 2022 р. Харків: ДБТУ, 2022. С. 163–166.

13. Токмакова І. В., Панченко Н. Г., Кургузова М. Ю. Розроблення антикризової стратегії підприємства в умовах цифрової трансформації. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2022. № 76-77. С. 70–80.

14. Фролова Л. В., Котов Б.В. Тенденції розвитку підприємницьких структур в Україні. *Economic Journal Odessa polytechnic university*. 2022. № 4(22). С. 54–61.

15. Шандова Н. В., Мешкова-Кравченко Н. В., Латкіна С. А. Економіка підприємства : навч. посіб. Херсон : ФОП Вишемирський В. С., 2021. 336 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Рекомендована тематика курсових робіт з дисципліни «Економіка підприємства»

1. Державна підтримка розвитку підприємницької діяльності.
2. Розвиток малого бізнесу в Україні.
3. Розвиток підприємств харчової промисловості (торгівлі/ресторанного господарства).
4. Оцінка впливу податкової політики на діяльність підприємства.
5. Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства на регіональному ринку.
6. Диверсифікація діяльності підприємства як інструмент підвищення його ефективності.
7. Обґрунтування напрямів товарної диверсифікації діяльності підприємства.
8. Вплив сталого розвитку на економічну ефективність підприємств.
9. Упровадження принципів сталого розвитку на підприємствах харчової промисловості.
10. Стратегії корпоративної соціальної відповідальності як інструмент сталого розвитку підприємств.
11. Роль біоекономіки в забезпеченні сталого розвитку підприємств аграрного сектору.
12. Роль біоекономіки в управлінні відходами на підприємствах: можливості та виклики.
13. Сучасні підходи до планування діяльності підприємства.
14. Виробнича структура підприємства та шляхи її вдосконалення.
15. Формування організаційної структури управління підприємством.
16. Формування виробничої програми підприємства.
17. Обґрунтування асортиментної політики підприємства
18. Товарна політика підприємства.
19. Удосконалення маркетингової діяльності підприємства.
20. Удосконалення комерційної діяльності підприємства.
21. Економічна ефективність використання трудових ресурсів підприємства.
22. Формування та ефективне використання трудового потенціалу підприємства.
23. Матеріальне стимулювання на підприємстві.
24. Удосконалення форм і систем оплати праці на підприємстві.
25. Оцінка ефективності використання основних засобів на підприємстві.

26. Ефективність формування та використання оборотних активів підприємства.
27. Інвестиційна діяльність підприємства та оцінка її ефективності.
28. Розроблення інвестиційної політики підприємства.
29. Аналіз витрат підприємства та шляхи їх оптимізації.
30. Оптимізація витрат на підприємстві (галузі на вибір здобувача).
31. Ціноутворення на підприємстві та його вплив на конкурентоспроможність.
32. Цінова політики підприємства.
33. Політика управління прибутком підприємства.
34. Аналіз фінансового стану підприємства та напрями його покращення.
35. Оцінка фінансової стійкості підприємства та шляхи її підвищення.
36. Антикризове управління підприємством в умовах нестабільної економіки.
37. Економічні ризики підприємства та методи їх мінімізації.
38. Антикризова програма та система антикризових заходів підприємства.
39. Вплив інноваційних технологій на розвиток підприємства.
40. Шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства.

Додаток Б

Титульний аркуш курсової роботи

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічних відносин та фінансів
Кафедра економіка та бізнесу

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Економіка підприємства»

на тему «_____»

Здобувача (-ки) __ курсу __ групи

Спеціальності 051 «Економіка»

ОПП «Економіка підприємства»

ПІБ здобувача (-ки)

Керівник: посада , ПІБ керівника

Члени комісії: _____ Викладач _1

_____ Викладач _2

_____ Викладач _3

Кількість балів: _____ Оцінка: ЄКТС

Харків – 202_ р.

Додаток В

Приклад оформлення змісту курсової роботи

Тема курсової роботи: «Оцінка ефективності господарської діяльності підприємства»

ЗМІСТ

Вступ

1. Теоретичні засади оцінювання ефективності господарської діяльності підприємства.
2. Організаційно-економічна характеристика ТОВ АВС.
3. Діагностика ефективності діяльності ТОВ АВС.
4. Напрями підвищення ефективності діяльності ТОВ АВС.

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

Додаток Д

Приклади оформлення бібліографічного опису джерел у списку використаних джерел у курсовій роботі

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Документ. Один автор	Чепінога В. Г. Основи економічної теорії : навч. посіб. Київ : Ліра-К, 2017. 240 с.
Документ. Два автори	Заброцький М. М., Шапошникова Ю. Г. Теорія та практика моделювання бізнес-процесів : навч. посіб. Херсон, 2017. 144 с.
Документ. Три автори	Кривов'язюк І. В., Смерічевський С. Ф., Кулик Ю. М. Ризик-менеджмент логістичної системи машинобудівних підприємств : монографія. Київ : Кондор, 2018. 200 с.
Документ. Чотири і більше авторів	Фінансове планування та прогнозування в підприємствах і фінансових установах / М. В. Гриньова та ін. Полтава, 2017. 112 с.
Багатотомне видання	Енциклопедія історії України : в 10 т. / редкол. : В. А. Смолій та ін. Київ, 2003–2013. Т. 1–10.
Колективний автор	Менеджмент у ХХІ сторіччі: методологія і практика : колективна монографія / Полтав. нац. техн. ун-т ім. Ю. Кондратюка. Полтава : Сімон, 2015. 347 с.
Редактор, упорядник	Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.
Переклад з іншої мови	Гарфорд Т. Речі, що змінили світ. Історія економіки в 50 винаходах : пер. з англ. Київ, 2018. 352 с.
Стандарти	ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Архівні документи	Діяльність історичної секції при ВУАН та зв'язаних з нею історичних установ Академії в 1929–1930 рр. // Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Ф. Х (Всеукраїнська Академія Наук). Спр. 1686. 30 арк.
Дисертації, автореферати дисертацій	Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1)
Частина документа	Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
Тези доповідей, матеріали конференцій	Величко К.Ю., Сукачева С.М. Проблематика міжнародної логістики в Україні в умовах війни. <i>Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів</i> : Матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф. (01 лютого 2024р.). Житомир. ПНУ. С.95-100..

Законодавчі та нормативні документи	Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12 січня 2017 року № 40. Офіційний вісник України. 2017. № 20. С. 136–141.
Електронні ресурси	Академічна чесність як основа сталого розвитку університету / за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. Київ : Таксон, 2016. 234 с. URL: http://www.univer.kharkov.ua/images/redactor/news/2016-09-07/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf (дата звернення: 02.11.2017 р.)
Статті з періодичних видань	Токмакова, І. В., Панченко, Н. Г., Кургузова, М. Ю. Розроблені антикризової стратегії підприємства в умовах цифрової трансформації. Вісник економіки транспорту і промисловості, 2022. (76-77), 70-80.
Законодавчі документи	Про стандартизацію : Закон України № 1315 від 11 лютого 2014 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.09.2019 р.)
Сторінки вебсайтів	Волошина. М. Перелік дистриб'юторів України або кому дати продавати ваш продукт. URL: https://koloro.ua/ua/blog/dizain/perechen-distribjutorov-ukrainy-ili-komu-dat-prodavati-vash-produkt.html (дата звернення 03.04.2024).

Навчальне видання

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Методичні вказівки
до виконання курсової роботи

Укладачі:

КРУГЛОВА Олена Анатоліївна
ВЕЛИЧКО Катерина Юріївна

Підписано до друку 23.02.2024 р.
Формат 60x84/16. Гарнітура Garamond Ум. друк. арк. 1,7.
Наклад 10 примірників.

Державний біотехнологічний університет
61002, м. Харків, вул. Алчевських, 44